

hagyják ötöt, az élő viz' eleven forrását, 's olly kutakat ásnak maguknak, melyek vizet nem tartanak. Előtök van a' fürdő, melyet az Ur' angyala szünet nélkül mozgat, 's mellyben a' jelen betegségből kigyógyulhatnának, de ők nem akarnak bele ereszkedni.

'S az elmék' ezen elpártolása a' kereszténység' ősrégi elveitől, nem olly uj, mint azt sokan képzelik, noha csak most termi meg kézzelfogható fanyar gyümölcseit. Már három évszázad előtt kimondatott azon forradalmi elv: hogy az ember nem tartozik mást hinni, mint a' mit öneszével^{*)} igaznak belát. A' westphaliai lázongó parasztok ezt csak hamar átültették az életbe, 's mondták: az ember nem tartozik más törvénynek engedelmeskedni, mint mellyeket ő maga hozott. 'S lön már akkor nagy zavar, haboru 's vérontás. Az angol szabad kömivesek az említett elvet mind inkább kifejtették, a' frankhoni illuminatusok, 's Voltaireféle antikrisztusok széles Európában terjesztették, több,

^{*)} A' bibliából ugyan, de mégis öneszével; tudjuk pedig hova vezet a' hagyományozott értelmeket mellőző, 's egyedül az öneszü belátásra, vagyis tisztán rationalis hermeneutikára támaszkodó szent-írás-magyarázási rendszer. Megmutatta azt a' protestantismus' történeti fejlődése; megmutatta a' legújabb korban La Mennais, megmutatták a' magokat keresztény communistáknak nevezgetni szerető rendfelforgatók, kik a' rebellio' jogát, a' kényszerített vagyonfelosztást, 'stb. a' szent-írásból származtatják, mint például a' L'Evangile du Peuple, L'Evangile et la Republique 'stb. műveknek szerzői. Az ész, mint legfelsőbb döntő forum, a' tekintély' sirja; 'tu auctoritates contemnis, ratione pugnas,' mondá már az ezen elentétet így világosan kifejező Cicero. Isteni, positiv kinyilatkoztatott tekintély nélkül az emberi-nem soha sem volt. E' tekintélynek hódolni és engedelmeskedni kell, mert isteni. Ezt a' racionalisták is megengedik; csak hogy ők az isteni tekintély megalapította tételek' közvetítését az emberi ész' szabad vizsgálására bizzák, 's így azokat saját előleges alanyi nézeteik, elfogultságuk, hitök, előítéleteik és szenvedélyeik' prédájává teszik, azaz: igazi objectívus tartalmukát alanyi problematikus véleménynyé (melly már senkire nézve sem tekintély,) aljasítják; — mi pedig hiszszük, hogy isteni tekintély csak hason tekintélylyel, ('s ezt mi a' Krisztus által örök időkre megállapított, és a' Szentlélek által folytonosan vezérelt kath. egyházban hálásán tiszteljük,) közvetíthetetik. A' tekintély és ész, a' rend és haladás' ezen kettős tényezője, egymással tökéletes harmoniában tehát csak a' kath. egyházban található. Itt az emberi ész't egy folytonosan élő isteni tekintély kalauzolja; mellyet az véd, okokkal támogat, ajánl, rendszerbe fűz, fölhasználván mindazt, mit a' történetek, a' fejlődő tapasztalás, emberi bölcsélet, természet-, nyelv- és régiségtani felfedezések, művészetek, nép-, föld- és világisme ezen munkájához szolgáltatnak; de ellene soha föl nem emelkedik, fölemelkednie nem szabad. Ez az ő hivatása, és nem több. A' több már tekintélytagadás. Szerk.

megfoghatlan vaksággal ütött kormányok ennek elterjedését gyámolították, félvén az egyháztól, melly mégis a' kormányok' egyedüli természetes és szükségképeni támasza. De mindezen gonosz törekvések meg is termék fanyar gyümölcseiket. Láttuk a' kedélyek' forrongását, láttuk az elmék' őrzöngését, a' régtől szitogatott tűznek vulkányszerű kitörését, láttunk porbasujtott ezred éves trónokat, láttuk a' 18 század óta Isten' különös virrasztása mellett gyűjtött keresztény miveltségnek a' pogányság iszonyatosságaiába történt hanyatlását; láttuk mindezt, 's meggyőződünk: hogy a' halálszerű feloszlásnak indult társadalomra nézve nincs más névben üdvesség, mint Jézus' szent nevében. Igen nincs másutt mentség, mint az alázatos visszatérésben a' katholika anyaszentegyházban Krisztus által letett ősz keresztény tanokhoz. Az ezerféle uj törvények, alkotmányok 's institutiók által bajunkon nem lehet segíteni. Sőt általuk csak öregbítették az elégedetlenség, az ujitási viszketeg 's állapotaink' bizonytalansága. Szükséges, hogy a' trónon szintugy, mint az ekénél; a' ministeri padokon szintugy, mint a' kézműves' műhelyében, a' világ keresztény vallási szempontból tekintessék. Csak ez segít gyökeresen a' világ' bajain. O! bár mindazok, kik az emberiség' javát szívéükön hordják, vállvetve összeállnának, hogy ezen vadul keringő örvényből keresztényi nyerevényeink, mellyek a' martiusi nyerevényeket olly sokszorosan fölülmulják, megmentesének! Ezek azon nyerevények, mellyekért mindenkor a' legnemesebb erők küzdöttek, mellyekért a' legnemesebb férfiak éltöket 's véreket föláldozták. Teli szívből üdvözeljük tehát ezen téren a' 'Religio-t', melly a' kath. nézeteket, elveket és intézményeket, ellentétben a' fölfogott és alkalmazott téveszmék- és hibás elvekkel, idealszerűleg és gyakorlati kihatásukban a' társadalom és politika' terén bemutatni, Europa' betegségét saját igaz elvi okaira visszavezetni, a' gyógyító ellenigazságnak a' szív- és elmékbe bevitelt szerezni, 's ennek eszközeit, módjait, csatornáit kikutatni, fölfedezni sürgetni, szóval a' kath. dogmákat politiko-társadalmi tekintethen is egyedül üdvözítő világsszövétnéül bemutatni, magának föladatul tűzte. Támogassa a' kegyes ég e' nemes szándoku törekvést.

Bl. F.

Adatok a' szentferencz-rendi szerzet' történetéhez honunkban.

(Folyt.)

Illy lelkülettel párosult munka csak áldást hozhatott, 's a' fia' elpártolásán siránkozó magyar anyaszentegyházat lelki nyerevénynyel gazdagíthatta. Ugy van. Tetszett az urnak méltatlan szolgálaink fáradsá-

gát kívánt sikerrel koronázni. Számtalan helyek tanui állításomnak.

A' mindenben elsőbbséget és kitüntetést igénylő jezuita rend' példájára, 1652-dik évben tartott káptalani rendelet' következtében, tartozott minden egyén e' pályán tett működése' érdemét a' kolostori elnök, vagy más hiteles személy' ellenjegyzése mellett, nem különben tulajdon keze' aláírásával hitelesítve, évenként a' káptalannak bemutatni.

Levéltárunk illy hiteles bizonyítványokból alakult öt tekeresnek vagyon birtokában, melyekből kis részben kiviláglik, Jézus' malasztja által hol? kiket? és hányat? nyertünk az anyaszentegyháznak. Ezen bizonyítványok az 1779-diki évvel végződnek; ez idő óta minden kolostor az arra rendelt könyvbe iktatva tartja lelki nyereményét. Azonban reméllem, hogy mélyen tisztelt érdemes főnökünk, Golessény Pantaleo atyának ez érdemben tett rendelete' következtében a' kolostorok' elnökei hiteles másolatban küldendik be a' hiányzott, de a' kiegészítéshez nagyon szükséges névjegyzéket.

A' nevezett öt tekeres kimutatja az apostolkodási tért. Ha az ország' különféle esata-térein önkényt megjelenő atyák által tett térítések kiveszszük, Magyarország' minden részeiben látjuk a' ferencziek' apostolkodását. Az első tekeresben 223, a' másodikban 5560, a' harmadikban 6064, a' negyedikben 1398, az ötödikben 6120 megtértnek neve találatik, összesen 19,365 megtértnek neve. — A' nevek rangkülönbség nélkül vannak följegyezve. Így: Dénes, Inczedy, Balogh, Keglevich, Szigethi, Bartha, Kürthy, Németh, Horváth, Révay, Bogárdy, Bertalan 'stb. Több katona-, harminczad- és uradalmi tisztek, predikátorok és deákok' neveire is akadunk; p. o. *) in „cathalogo conversorum lutheranorum et calvinistarum ad veram fidem romano-catholicam, opera et labore P. Alexii Sztotinszky, provinciae s. Mariae in Hungaria concionatoris, ab anno 1690. usque 1693 exclusive,“ ezt olvassuk: „Perillris, ac Generos. Domin. Wihelmus Krumpach, Inely. regiminis pedestris excell. dni gralis Pech capitaneus, conversus in actuali a multis saeculis inaudito conflictu ad Szalankamen, quo audito uxor ejus cum filio, et filia conversa est. Ex. Aulici illus. comitissae Theresiae Czobor etc.“

A' főnérintett számban azok nincsenek bele számítva, kik név nélkül terjesztettek föl. Így egy más kézirat' eme' jelentése: „Hic desunt nomina conversorum Nissae et Belgradi ante obsidionem et tempore obsidionis. Inter pestiferos sunt conversi Belgradini 70, ex damnatis ad patibulum 30, etc. ...“ nincs besorozva.

*) Archiv. Prov. Lad. 48, Fasc. 5.

A' Magyarországra ájtott, vagy hozott törökök közül a' ferencziek' közremunkálása által szinte többen tértek meg. *) Nomina turcarum neobaptisatorum catholicorum. Senior Mustaffa Joannes. Minor Mustaffa vocatur Paulus. Ibraim vocatur Nicolaus. Primus subcocus, secundus serarius, tertius hortulanus ex aula excell. com. Nicolai Pállffy. Falma modo vocatur Anna Maria ex aula Cellmi Principis Croä.

Valódi öröm, és édes élelet olvasni az előterjesztések' homlokiratait, melyekben az örök emlékü evangeliumi munkások bizonynyára apostoli lelket tüntetnek ki. Így *) „illustrante, et rigante de super dextera Patris luminum, a quo omne datum optimum, Spiritus Sanctus fructum dedit tempore eo, quo ego Fr. Georgius Hermann laborabam in vinea Christi Érsek-Ujvarini anno 1696 usque 1697. 1-o nona julii Jacobus Flamming; 2-o etc. ...“

Hason buzgósággal működött e' téren minden edzett egyén, noha nem ugyan azon sikerrel; egyik dusabb aratásban részesült, midőn másik' fáradsága gyéren aratott; de ha a' különféle modorban előfordult bizonyítványokat tekintem, 's a' gyakran alig három ujjnyi szélességű, 's ugyanannyi hosszúságú előterjesztményekben hátrahagyott buzgalom' nyomait szemlélem, bátran állithatom: kiki feszült erővel iparkodott nyerekedni a' neki mennyből adott talentummal.

Örök emlékül a' legdusabb lelki aratást nyert egyének' nevét sorolom elő. Illyenek *) Mányai Domanos, később főnök öt helység 2000-et fölülmuló lakosait nyerte vissza az anyaszentegyháznak. Gróf Cziráky Ambrus jeles szónok Lóós, Érsek-Újvár, Léva, Verebely, és Soprony vidékén működött. Cservenka Benignus, Pallosay Antal, Domaniczky Chrysostom, Kinius Keresztély, Benyovics, Gróf Cziráky Antal, korának híres szónoka *) , később főnök, Nagy-Szombatban, Spácán, Csejtén, a' lévai várban apostolkodott. Kiss Ambrus, Doboczky Simon; Szombat-hely Benedek, Directo Daniel, Bemer Basilius, Molnár Ignác atyák, 'stb. kiknek nevei az élet' könyvébe jegyezték. (Folyt. köv.)

*) Archiv. Prov. Lad. 48. Fasc. 5.

*) Archiv. Lad. 48. Fasc. 3.

*) Archiv. Lad. 48. Fasc. 3.

*) Noha a' szónoklatban kifejtett tehetségeinek műveit az idő fölemésztette, megvannak örömeinkre 1683, 1684, 1685 és 1695-ik évben a' clarissa szüzekhez hivatalos látogatás' alkalmával mondott beszédei, melyekből tántorithatlan hite 's alapos tudománya kitünik. Az ország' nagyjai a' legbonyolodott- 's súlyosabb dolgokban véleményét ki szokták volt kérni, és tanácsát e' sarkigazsággal „P. Cziráky dixit“, követték. Sorsosi, holta után, hol minden hízelt megcsúsznik, a' Provincia' kegyes atyjának hívták.